

RELATOR:

Operasjon Soning

Den siste krig var den illeste og mest barbariske menneskene har utkjempet og imellom, og ettervirkningene ser ut til å være uten ende. I dag — tyve år etter — får nazistene daglig sitt pass påskrevet, og etter alt å dømme vil de såkalte krigsforbryterprosesser neppe ta slutt så lenge en eneste av den tapende part er i live. Om og om igjen beskrives konsentrasjonsleirenes redsler i presse, i bøker, på film og i kringkasting. Derimot sies det særdeles lite om de seirendes krigsforbrytelse, massakrene på flyktningene i Dresden, president Trumans vanvittige og meningsløse ordre om bruk av atombomben mot det slagne japanske folk. Burde ikke de som har dette svineriet på samvittigheten gå noe mer til i dørene når det gjelder krigsforbrytelser? Dette er ikke ment som noen unnskyldning for de svære tyske overgrep. Det hjelper lite å skylte seg inn under at konsentrasjonsleire er en britisk oppfinnelse. Med ekte tysk grundighet og like stor ufølsomhet førte de den engelske oppfinnelse videre. Under krigen så vi engang en tysk film, «Ohm Krüger» med Emil Jannings i hovedrollen. Den var fra boerkrigen og viste de mest rystende scener fra de britiske konsentrasjonsleire. Det smakte unektelig sterkt av unnskyldning, og tyskerne hadde da heller ikke mot til å vise filmen frem offentlig i de okkuperte land. Rent kunstnerisk var det synd, for Jannings leverte en av sine største prestasjoner.

Men det er nå dette med gjensidigheten. Det bør være lik balanse til begge sider. Hetsen fortsetter stadig. Den nye tyske generasjon blir hver dag tutet ørene fulle i fedrenes synder. Intet sier de blir forvirret og ikke ser skogen for bare trær. Og så opplever vi noe som kalles «Operasjon Soning». Unge tyske kvinner og menn reiser til tidligere tysk-okkuperte land for i de mest underordnede og ubetalte jobber å «sone» for de forferdelige nazistene. Tyskerne er på mange måter et naivt og sentimentalt folk. Vær sikker på at det ikke faller en ung brite i drømme inn å reise til Tyskland og «sone» for de sjofelheter deres fedre begikk. Men selvsagt er det pent av deltagerne i «Operasjon Soning» å ofre seg. Mon tro de får takk for det? Nepp.

Når vi tenker alvorlig over dette med soningstanken er den slett ikke ille.

«Operasjon Soning» er akkurat det riktige for hardkokte jøssinger som i to dekkennier med samme lidenskap og iver har forfulgt en bestemt gruppe av sine landsmenn. Ja, vi går så langt som til å si at det er den eneste løsning på en konflikt som ser ut til å ha angrepet selve livsmargen i det norske folk. Det er den som har begått uretten som må sone, ikke den som har vært utsatt for uretten.

Vi kunne tenke oss at en dag kommer en gammel jøssingvenn, som vi ikke har vekslert et ord med på snart 25 år, men som vi i de lykkelige førkrigsårene var meget sammen med, bort til oss på gaten. I alle disse årene har han ikke hilst, ikke med en mine ropet at han har sett oss, så det er ikke så forunderlig at han til å begynne med er usikker og famlende.

«Kjære venn», sier han, «tro meg når jeg sier at jeg er skamfull over den måten jeg har behandlet deg. Jeg har vært så envis, så sikker på at det var jeg som gjorde det rette. Så kom vår felles venn Ragnars død. Jeg visste at han hadde hatt det ondt og vanskelig i alle etterkrigsårene, men i min selvtretthet var det som det ikke vedkom meg. Så møtte jeg Aase, hun som dengang var den muntreste og mest overgivne i vår lille krets, alltid opplagt til skøy og spilopper. Hun var blek og uttært, en skygge av sitt gamle strålende jeg. Skulle jeg gå bort og kondolere henne? Nei, sa jeg til meg

Foris. side 6

Hvorfor nektet kong Haakon mobilisering?

ET LIVSVIKTIG SPØRSMÅL SOM NU KREVER ET SVAR

Norsk konge av dansk opprinnelse sammen med sine engelske venner

Efter at England og Frankrike hadde erklært Tyskland krig for å befri Polen, ble det holdt overordentlig Storting i Oslo den 8. september 1939. H. M. Kong Haakon erklærte da at «Norge må i denne krigen holde seg strengt nøytral, — og jeg har herom utferdiget de nødvendige kunnngjøringer». Denne erklæring ble ikke motsagt, men tvertom understreket av Hambro. Og hele det norske folk gikk ut fra som en selvfølge at Storting, Regjering, Generalstab og Admiralstab nøye overholdt og overvåket denne nøytrale retningslinje.

Men etter hvert som tiden går og avstanden kaster forklarelsens skjær over meget av det som senere skjedde, kommer flere og flere i tvil om hvorvidt samtlige hovedansvarlige holdt stø, nøytral kurs da det røynt på. Og før vi får det fulle dagslys over disse skjebnesvangre forhold, kan den offentlige luft uumulig bli ren og rettssikkerheten rett og sikker.

Under krigen verserte rykter om nøytralitetskrenkende norsk maskepi med England. Men disse påstander regnet

de aller fleste den gangen som «nazipropaganda». Likevel viser enkelte av beskyldningene seg å være forunderlig seiglivet, og aktualiseres stadig på ny. Den mest graverende mistanke fra denne tiden er rettet mot statsminister Nygaardsvold, utenriksminister Koht, stortingspresident Hambro og admiral Diesen.

Under initiativ og ledelse av dr. juris Herman Harris Aall (medlem av NS), ble det ett av krigsårene tilsatt en granskingsnemnd for å kontrollere disse ryktene, og det ble i sakens anledning samlet inn diverse materiale. Herunder ble det (under kontroll av tilkalt jurister som ikke var medlem av NS) opplatt en frivillig, bedediget forklaring av en norsk offiser som var ansatt ved Slottet inntil okkupasjonen kom.

Hans forklaring går ut på at det bodde en britisk gjest på Bygdøy kongsgård fra høsten 1939. Han het «Captain Eric Smith» og var «bilagent». Sammen med den britiske minister i Oslo, Sir Cecil Dormer, var denne «bilagenten» til forbausende mange konferanser på slottet i 1939 og 1940. I disse konferansene deltok blant annet de nevnte herrer Nygaardsvold, Koht, Hambro og Diesen, untakelsesvis også forsvarsministeren og flere. Vedkommende bilagent ble antatt å være lederen for det britiske Secret Service i Norge (bl. a. ifølge uttalelse av den chauffør som kjørte ham til slottet).

Da de hyppige besøkene etterhvert vakte en viss oppmerksomhet, for ikke å si nysgjerrighet, ble «Mr. Smith» dirigert en annen inngang via hoffdame frk. von Hanno.

Av nevnte, bededige forklaring som (sammen med de øvrige av Herman Harris Aall innsamlede dokumenter) foreligger hos den av Stor-

tinget i 1945 nedsatte Granskingskommisjon med h. r. advokat Gustav Heiberg som formann, går det også frem at Kronprins Olav en dag kom bilende inn fra Skauugum. Men han ble ikke sluppet inn til de høye herrer. At han gerådet udi hellig harme er et svakt uttrykk, men han måtte retirere uten å få adgang til det lukkede møte.

Jøssingnatten var Mr. Smith og den britiske minister atter på Slottet, efter å ha mottatt den alarmerende meldingen. Mr. Smith ble senere ikke sett på våre breddegrader, dersom han da ikke er vendt tilbake nå efter at «bilproduksjonen» er kommet bra på glid igjen.

Ifølge uttalelser fra Granskingskommisjonens medlemmer har en funnet ikke å ville legge disse dokumenter frem.

Vi mener dette er i aller høyeste grad uheldig. Kan disse kompromiterende innsynsaker mot våre hovedansvarlige menn ikke tillitvekkende gjendives, vil de i sin konsekvens undergrave og kullkaste nærsagt hele rettsoppbygget. Derfor må de fremlegges og avkreftes. Vårt offentlige liv kan umulig ha slike beskyldninger sittende på seg. De herrer siktelsen er rettet mot, bør såvel i samfunnets som i egen interesse besørge saken opptatt til full og betryggende belysning. Samtidig bør det forklares hvorfor det på illegrafisk spørsmål fra de to norske vaktspil i Jøssingfjord ble svartelegrafert (i strid med internasjonale regler?) at det ikke skulle løses skudd mot de nøytralitetskrenkende britiske krigsskip. Burde det ikke blitt skutt for å vise ansikt og markere viljen til nøytralitet?

GENERALSTABENS MOBILISERINGSKRAV BRYSKT AVVIST.

Generalstabsjef Hatledal oppsøkte forgjeves Kong Haakon for å få hans tillatelse til å mobilisere, men ble bryskt avvist. Det er helt utrolig at ikke Kong Haakon er blitt avkrevet en redegjørelse for denne for det norske folk så skjebnesvangre handlemåte.

HEMMELEG AVTALE MED ENGLAND?

I DAGBLADET den 8. april 1940 kunne en lese: «I engelsk kringkasting i eftermiddag kommenterer

Foris. side 8

Slik meddelelse bragte alle Osloavisene både 8. april 1940 og tidligere uten at det ble mobilisert.

Hvorfor nektet —

Fort. fra side 5

hallomannen livlig meldingene fra Danmark og Norge om at en stor tysk flåtestyrke på henimot hundre større og mindre krigsfartøyer er på vei nordover.

— Stol på at den engelske flåten skal ønske dem velkommen når de nå endelig har våget seg ut av sine hi! — heter det i den britiske kringkastingen. I den franske kringkastingen uttaler en sin store glede over at Vestmaktene denne gang har valgt å handle først og snakke etterpå.

Fra Stockholm telegraferes til NTB at meddelelsen om at betydelige tyske sjøstridskrefter er gått nordover gjennom Storebelt, blir bekreftet i Sverige. En har sett omlag 50 skip.

— Hvor ble det så av den britiske «velkomsthilsen» til den tyske okkupasjonsflåten som lett sårbar fordelte seg langs hele den norske kyst? Og hvor ble det av den franske flåtes «handling»?

I en særmelding til Aftenposten den 9. april 1940 (mottatt natten til 9. april?), het det: «Store fransk-britiske flåtestyrker langs den norske kyst».

— Var dette bluff? Eller undgikk de store, allierte flåtestyrkene nevneverdige sammentreff med fienden for å sikre seg at tyskerne skulle spre seg også i Norge, i overensstemmelse med britisk strategi?

«Norges Handels- og Sjøfartstidende» skrev redaksjonelt samme dag — før sensur og propagandaplikt var innført — at «Den måte engelskmennene og franskmennene benyttet for å få oss inn i krigen, overgå de bare av den måte hvorpå de forsvarer de små nasjoner som er kommet i ulykker som følge av deres politikk og krigsførsel».

Hadde Norges ansvarlige menn latt seg føre bak lyset? Hvorfor var hele det norske kystforsvar fullstendig lammet, just da det knep? Hvorfor tidde kanonene og torpedorørene den ene gangen de skulle ha talt? Hvorfor var minebeltene omhyggelig tatt inn, — og hvorfor ble de tross de alvorligste purringer nektet utlagt i farens stund? Hvorfor ble forsvarsministeren nektet å mobilisere før etter at tyskerne var kommet iland overalt?

Skjønner en ikke at dette er den alvorligste anklage som noen gang er rettet mot norske statsmenn? Det eneste en kan gjøre er derfor å rense luften uoppholdelig. Det går aldeles ikke an å la de nevnte dokumentene samle glemselens støv. De må tvert om gjennomlyses og oppkla-

res til siste trevl.

Det blir stadig flere som venter at så vil skje. De ofentlige menn misstanken er rettet mot, må enten kunne rensvaske seg, eller bli stilt til ansvar for sin handlemåte.

Vi slutter oss helt til overlege Johan Scharffenberg som i sin bok «Norske Aktstykker» (Oslo 1950) skriver på side 53:

«Det er en usannhet at den britiske invasjon først skulle finne sted etter at tyskerne var kommet til Norge, og etter at den norske regjering hadde bedt om hjelp. De allierte ville trekke Norge — om mulig også Sverige — inn i krigen, de ventet ingen norsk motstand, men var helt klar over at de derved ville provosere et tysk angrep. De ventet å komme først, de overvurderte sin egen styrke og undervurderte tyskernes handlekraft og dristighet. Og den norske regjering overvurderte den britiske flåte som vern for Norge.

De fleste nordmenn er uvitende om okkupasjonens virkelige forhistorie, mange vil ikke oppgi myten om de alliertes englerene uskyld og tyskernes djevelske eneskyld for Norges skam og ulykke, de vil heller ikke se feilen i den norske regjeringens utenriks- og forsvarspolitikk. Her spiller også politiske partihensyn inn.

Det eneste botemiddel er å få frem alle hemmelige dokumenter i Norge og utlandet.

Det norske Vitenskaps-Akademi i Oslo bør prøve å løse denne oppgaven.

Vitenskapens plikt er å søke sannheten for dens egen skyld, uten alle bihensyn. Men selv i politikk en vil sannheten seire til slutt.

Sannheten alene kan gjøre det norske folk åndelig fritt og friskt».

Såvidt Johan Scharffenberg. Observatør.

Skyld og —

Fort. fra side 4

erkjennelser og inneholder derfor usanne påstander. Han tilføyet: «Det er dog en historisk kjennsgjerning at alle spenninger i Europa bare er en følge av den av Hitler anstiftede og tapte krig».

Med andre ord, Landgerichtsdirktor Wieneke representerte det standpunkt at «Tysklands enekrigsskyld» var en urokkelig historisk kjennsgjerning. Enhver bok som bestider denne kjennsgjerning må derfor nødven-

VELKOMMEN EFTER!

Arbeiderpartiregjeringen har, som før bemerket, etter hvert gjeninnført en rekke av de «nazitiltak» som Nasjonal Samling satte ut i livet fra 1942 til 1945. Og nu er de frempå igjen med proposisjon i statsråd om opprettelse av en såkalt journalistiske skole, som skal finansieres med statsmidler og drives som statsinstitusjon. Minnes vi ikke feil, opprettet Nasjonal Samling et eget fakultet ved Universitetet som skulle ta seg av journalistutdannelsen. I den forbindelse ble Eyvind Mehle utnevnt til professor.

FRA «DE GODES» LEIR.

«Hjemmefrontens... motmenn i London... hadde hatt hva man må kalle en genial innskytelse, når man ser bort fra ethvert moralbegrep.

De aktet å la listen eller en kopi av den, tilflytte Gestapo i Norge kort før Tysklands nederlag var et faktum, slik at Gestapo kunne foreta en rask liten eliminering — og dermed kunne London-regjeringen vende glad tilbake til en lydig Hjemmefront, enig og tro til Dovre faller.

Den amerikanske kontra-spionasje i Stockholm fikk imidlertid rede på listens eksistens, og kjøpte den cash kontant for dyrebare dollars av den lille uansvarlige gruppen i London. Samtidig underrettet amerikanerne via mellomledd den uansvarlige gruppen i Norge om hva som kunne ha skjedd.

Saken viser i all korthet hvor mye uhyggelig det kan foregå når en storkrig går mot sitt klimaks, men fikk ellers ingen videre følger,» skriver Niels Chr. Brøgger i «VG» 12. april.

DAGENS VITS

er redaktør Per Bratlandmann for i ARBEIDERBLADET, som ellers ikke er plaget av større sans for

digvis være nonsens og rett og slett tidsspill for enhver som leser den. Den samme oppfatning om dette punkt var blitt utspredt av bonner-militærhistorikeren Hans Adolf Jacobsen med hensyn til professor Hoggans arbeide «Der erzwungene Krieg». Som allerede tidligere bemerket hadde denne lærde historiker tilintetgjort den amerikanske professors argumenter med den bryske bemerkning at «det lønner seg ganske enkelt ikke å lese denne bok».

humor. Han beretter som så mange, mange andre i disse dager om det som hendte i 1940 og forteller herunder at «kongen tok aldri hensyn til bombeflyene». Har ikke Bratland sett bautaen i Trysil: Her gjemte Haakon seg for de tyske fly (før han kortvarig gjorde svenske av seg?)

OG SIDEN VI FØRST NEVNER

kong Haakon og hans innsats i 1940, så kan det være på sin plass å omtale en artikkel i MORGENBLADET av direktør Fr. Lange-Nielsen som legger det hele og fulle ansvar for manglen på mobilisering m. v. i 1940 på forsvarsministeren oberst Ljungberg. «Jeg tror ikke at vi i tiden 1814—1940 har hatt noen annen forsvarsminister av typen Ljungberg, og jeg håper at vi aldri i fremtiden vil få en slik forsvarsminister», skriver han.

Vi skal ikke blande oss opp i Lange-Nielsens håp, men vi vil gjerne bemerke at vi synes det er nok så urettferdig å legge skylden for elendigheten på Ljungberg alene. Det var ikke fordi Ljungberg var «en militær byråkrat av den mest passive type» han handlet som han gjorde, heller ikke fordi han ikke visste bedre, men ene og alene fordi han var en mann som var så overlojal mot kong Haakon, som han hadde vært overadjudant hos, at han fulgte med på (u)ferden og senere av samme grunn har unnlatt å forsvare seg mot de angrep som er rettet mot ham. Om dette er bedre enn den versjon Lange-Nielsen gir skal være usagt, men det er i all fall den riktige.

KRIGSBYTTET LILLI MARLEEN.

I 1945 ble Lale Andersens sang om lanternen foran kasernen som soldatsenseren Beograd sendte ut, beslaglagt av de allierte som tysk eiendom. Men i USA ble inngangen av royalty omhyggelig registrert, skriver DEUTSCHE WOCHENZEITUNG. Inntil 1963 kom der inn 46 245 dollars og 83 cent, som er bokført av direktoratet for fiendtlig eiendom ved justisdepartementet i USA. Av disse penger får hverken dikteren Hans Leip, komponisten Norbert Schultze eller Lale Andersen en eneste cent.

DRESSUR FØR DRONNINGBESØKET.

I Tyskland er en meget opptatt av det forestående besøk av den britiske dron-

ning. Det er nu utså mere direktiver av kalte «fagutvalg gangsformer», som sulter utenriksdets protokollkomit disse, skal den som ningen kjøre forbi hjertelig som mulig hendene eller rop ning Elisabeth», «Heil» av taktmessner må være utelur er DEUTSCHE NA ZEITUNG som rø regler for god ny tisk tysk takt og to

OM Å FEIE FOR EGEN DØR.

Den portugisiske ario de Lisboa» sl «Danmark bør stan ken over Portugals sine afrikanske terr lunge København sitt formynderisk Grønland.» Hertil vår danske kollega ON at «det er så at der skal en Per I og hans Slags til fo sig fra Virkelighede

Arkitekt

HUSTAI

Berumsvn. 5 — Ø.

Telefon 55 61 29 —

Forbundets k

holdes stengt mandag dage. Ekspedisjonstid onsdag-torsdag og f kl. 10 til 15.

Sekretæren kan bare truffet efter forutgåen

Telefon: 37 76

Postadresse: Postbo

Oslo 4

Postgiro 150 2

FOLK OG L

Kierschowsgt. 5, O

Telefon 37 76

Boks 3214 - Sa

Ekspedisjonstid: Tir

fredag fra kl. 10 til

Mandag og lørdag

kontorene stengt.

Redaktør Melsom k

påregnes truffet efte

gående avtale.

Abonnementspri

Kr. 40,— pr. år, kr

pr. halvår i Skandina

landet kr. 25,— pr.

I nøytral omslag

lands: Kr. 50,—

kr. 25,— pr. ha

Løssalg kr. 1,00

Bruk postgironr. 1

Utgiver A/S Folk o

Viking Boktrykkeri